

IV. GỢI Ý TỔ CHỨC DẠY HỌC

1. Phương pháp dạy học

Phương pháp dạy và học hiện nay đang có xu hướng thay đổi một cách tích cực. Phương pháp mới hướng tới lấy người học làm trung tâm, người học không còn đóng vai trò tiếp thu một cách thụ động những kiến thức do người dạy truyền

đạt. Người dạy trở thành người hướng dẫn, giúp đỡ người học. Người học hướng tới việc học tập chủ động, biết tự thích nghi. Kiến thức được cá nhân người học tự tìm tòi, phát hiện một cách tích cực dưới sự hướng dẫn của người dạy. Ngoài ra, cách tổ chức học theo nhóm (học theo đề tài, dự án) làm tăng thêm khả năng cộng tác, khả năng làm việc tập thể (vốn là điểm yếu của HS Việt Nam). Tin học là môn học có nhiều điều kiện thuận lợi để thực hiện các phương pháp dạy và học mới này.

Do đó, phương pháp dạy học cần hướng tới mục tiêu sau đây:

- Học tập trong hoạt động và bằng hoạt động tự giác, tích cực. Hình thành khả năng giải quyết vấn đề một cách độc lập.
- Học lí thuyết gắn liền với thực hành. Hình thành khả năng sử dụng máy tính phục vụ hoạt động học tập của bản thân và vận dụng kiến thức vào thực tiễn.
- Hình thành khả năng làm việc tập thể, mọi người cùng hợp tác, chia sẻ kinh nghiệm, học hỏi lẫn nhau.
- Các hình thức đánh giá thông thường (lí thuyết và thực hành) cần được sử dụng phối hợp với hình thức trắc nghiệm, kiểm tra trên máy.

2. Định hướng về điều kiện và cách tổ chức dạy học

a) Như đã đề cập ở trên, để dạy và học tin học cần có máy tính, một số thiết bị phụ trợ và các phần mềm liên quan đến nội dung giảng dạy. Đó là những thiết bị dạy học không thể thiếu được.

Nếu điều kiện cho phép thì tốt nhất là giảng dạy tin học tại phòng máy và trong tiết học đảm bảo một hoặc hai HS được dùng một máy (có thể chia ca). Để việc giảng dạy và học tập được thuận lợi, phòng học nên có các phương tiện chiếu, phóng to màn hình máy tính.

Tuy nhiên, trong điều kiện trang thiết bị tin học rất khác biệt ở từng trường và từng địa phương như hiện nay, cần có cách thức tổ chức lớp học một cách linh hoạt và phù hợp. Nếu phòng máy không đủ đảm bảo mỗi HS được dùng một máy, cách tổ chức HS học theo nhóm, mỗi nhóm (từ ba đến năm HS) có thể sử dụng

một máy tính và giải quyết vấn đề tập thể sẽ là cách hiệu quả nhất. Điều này cũng phù hợp với việc đổi mới phương pháp dạy và học; tạo môi trường để hình thành khả năng làm việc tập thể, mọi người cùng hợp tác, chia sẻ kinh nghiệm, học hỏi lẫn nhau.

Để dạy một số bài lí thuyết của chương I, chương III và chương IV có thể chỉ cần sử dụng một máy tính cá nhân có cài đặt các phần mềm cơ bản như soạn thảo văn bản, đồ họa,... cùng với các thiết bị dạy học khác như tranh, ảnh minh họa, bảng biểu, sơ đồ,... GV cần lựa chọn các nội dung thích hợp để giải quyết khó khăn về máy tính.

Để học chương II và thực hiện các bài thực hành khác, HS cần được sử dụng phòng máy tính với các phần mềm tương ứng được cài đặt sẵn. Nên chia HS thành nhóm để học thực hành. Việc học tập theo nhóm sẽ tạo cơ hội phát huy tính chủ động và cách làm việc tập thể của HS. GV cần giao nhiệm vụ cụ thể cho từng nhóm, hướng dẫn các nhóm hoạt động và báo cáo kết quả.

Trong thực hành, một công việc có thể được thực hiện bằng nhiều cách khác nhau. Không nên hạn chế HS làm theo một cách cố định, hãy để HS tự khám phá, tự học và so sánh.

Phần có lẽ là khó nhất đối với đa số các trường là *điều kiện thực hành còn thiếu*. Nếu điều kiện thực hành tốt thì nhiều vấn đề không cần dạy trên lớp. Việc lên lớp lúc này chỉ là giới thiệu ngắn gọn lí thuyết và trao đổi về các ý tưởng. Phần thực hành sẽ do các HS tự đảm nhiệm.

Ngoài các phần mềm cơ bản được cài đặt sẵn trên máy tính và được nêu trong SGK nên có thêm các phần mềm dạy và học một số môn học khác. Các phần mềm dạy học này có thể sử dụng trên các máy tính cá nhân hoặc qua mạng dưới sự hướng dẫn của GV.

Nhà trường cũng như các GV có thể truy cập trang web sau để tải những phần mềm hỗ trợ cho nội dung giảng dạy:

<http://sach24.vn/Tin-THCS>

Khuyến khích các GV tăng cường sử dụng các thông tin hoặc phần mềm miễn phí trên Internet để làm phong phú thêm nội dung các bài giảng. Tuy nhiên, trong quá trình đó, không thể tránh khỏi các thông tin nhạy cảm hoặc không chính xác so với chủ trương, đường lối của Đảng và Nhà nước, do vậy GV cần chủ động phát hiện để định hướng kịp thời, tránh những nhận thức sai lầm cho HS.

b) Các bài trong SGK được trình bày theo thứ tự từ dễ đến khó, từ lí thuyết chung đến các mục nội dung lí thuyết và kĩ năng cụ thể. Sau một bài lí thuyết thường là một bài thực hành tiếp ngay sau nhằm giúp HS ôn luyện nội dung lí thuyết của bài trước đó và thực hành để hình thành những kĩ năng cần thiết liên quan đến nội dung đó. Trong quá trình dạy học GV có thể lần lượt thực hiện các bài dạy theo đúng trật tự các bài như được trình bày trong SGK.

Tuy nhiên mức độ dễ và khó của các bài chỉ là tương đối và còn rất phụ thuộc vào khả năng tiếp thu của HS. Mặt khác, trừ một số bài cần được dạy theo một thứ tự nhất định, nội dung của những bài còn lại hoàn toàn độc lập với nhau. Do vậy có thể dạy những bài này theo một trật tự khác mà vẫn đảm bảo HS có thể tiếp nhận được những kiến thức và kĩ năng đã được đề ra theo yêu cầu của Chương trình và Chuẩn kiến thức, kĩ năng. Điều này có thể giúp GV chủ động trong việc tổ chức sử dụng phòng máy để các bài thực hành đạt được hiệu quả hơn.

Cụ thể hơn, trật tự thực hiện các bài có thể được tổ chức với những lưu ý sau đây:

Chương I: Bài 1 và Bài 2 nhất thiết nên được dạy ngay từ đầu. Bài 3 (Em có thể làm được gì nhờ máy tính?) là bài có nội dung tương đối độc lập, có thể dạy theo đúng trật tự hoặc để lại đến cuối chương, sau Bài thực hành 1. Nên tổ chức để HS thực hiện Bài thực hành 1 ngay sau khi giới thiệu Bài 4 (Máy tính và phần mềm máy tính).

Chương II: Nên dạy Bài 5 (Luyện tập chuột) ngay từ đầu chương, Bài 6 và Bài 7 nên được dạy kế tiếp nhau. Có thể dạy Bài 8 ngay sau Bài 5 hoặc cuối cùng. Thậm chí có thể tách các bài của chương này để dạy xen kẽ sau nội dung của các chương khác để tăng hứng thú cho HS sau các nội dung lí thuyết.

Chương III: Sau khi thực hiện Bài 9 (Vì sao cần có hệ điều hành?) và Bài 10 (Hệ điều hành làm những việc gì?), có thể dạy ngay Bài 12 (Hệ điều hành Windows) và tiếp theo là Bài thực hành 2. Có thể dạy Bài 11 (Tổ chức thông tin trong máy tính) cuối chương, nhưng trước Bài thực hành 3 và Bài thực hành 4.

Chương IV: Nên dạy các bài từ Bài 13 đến Bài 15 và hai Bài thực hành 5 và 6 ngay từ đầu chương và theo đúng trật tự như được trình bày trong SGK. Trừ Bài thực hành tổng hợp, có thể dạy các bài từ Bài 16 đến Bài 20 theo thứ tự linh hoạt để tăng sự hứng thú của HS đối với môn học. Lưu ý rằng Bài thực hành 7 nên được thực hiện ngay sau Bài 16 và Bài 17, Bài thực hành 8 nên thực hiện ngay sau Bài 19 và Bài thực hành 9 nên thực hiện ngay sau Bài 20. Nên tổ chức thực hiện Bài thực hành tổng hợp cuối cùng để HS ôn tập lại kiến thức và kỹ năng đã tiếp thu trong cả chương.

Ngoài ra cần dạy nội dung các chương theo thứ tự như được trình bày trong SGK.

Trong suốt quá trình dạy học môn Tin học, phải luôn đảm bảo ba điều kiện:

- GV được đào tạo liên tục và được cập nhật kiến thức định kì;
- Quỹ phần mềm được bổ sung thường xuyên;
- Máy móc, thiết bị được bảo trì và nâng cấp theo sự phát triển của công nghệ thông tin.

c) Trình độ không đều là hiện tượng phổ biến trong các môn học mang tính thực hành như Tin học. Trong điều kiện hiện nay, với khả năng tiếp cận và sử dụng máy tính cũng như mạng Internet, một số HS đã tự tìm hiểu, truy cập Internet hoặc học qua các bạn, qua phụ huynh nên có những hiểu biết hơn so với các bạn cùng lớp, thậm chí khả năng thực hành còn có thể cao hơn GV. Vì vậy không nên hạn chế khả năng hiểu biết của các em. Ngược lại, nên tổ chức HS thành các nhóm học tập, khuyến khích các HS đã biết nhiều hơn giúp đỡ các bạn khác hoàn thành nội dung học tập. Ngoài ra, có thể cho phép các HS đó tham gia một số hoạt động ngoài giờ tại phòng máy như cài đặt phần mềm, diệt virus, tìm thông tin và các phần mềm hữu ích trên Internet hoặc tham gia thực hiện những dự án nâng cao.

3. Ôn tập và kiểm tra

Thời lượng dành cho ôn tập là 04 tiết, mỗi học kì 02 tiết. Chủ yếu là hệ thống lại các khái niệm, kiến thức chính. Nên thường xuyên tạo điều kiện để HS ôn tập kĩ năng trong các giờ thực hành.

Kiểm tra là một khâu quan trọng để đánh giá. Thời lượng dành cho kiểm tra là 04 tiết, mỗi học kì 02 tiết vào cuối kì. Nội dung phải bao gồm cả lí thuyết và kĩ năng thực hành. GV cần lựa chọn đề kiểm tra để bao quát hết nội dung của kì học. Khuyến khích kiểm tra lí thuyết theo trắc nghiệm khách quan. Kiểm tra thực hành nên định hướng HS đạt được một sản phẩm cụ thể phù hợp với nội dung đã học.

Ngoài ra GV có thể tổ chức kiểm tra 15 phút, tốt nhất bằng cách trắc nghiệm hoặc đánh giá qua kết quả thực hành.

4. An toàn và vệ sinh học đường

a) *Vấn đề an toàn*: Máy tính là thiết bị dùng mạng điện 220 vôn. Hiệu điện thế này có thể gây chết người, đặc biệt nguy hiểm đối với HS. GV cần kiểm tra phòng máy trước tiết thực hành để đảm bảo an toàn về điện và phòng cháy, chữa cháy. Ngay cả với những trường có nhân viên chuyên trách về phòng máy, GV bộ môn cũng phải thường xuyên kiểm tra tính an toàn, ghi lại những dấu hiệu không an toàn, phản ánh kịp thời với bộ phận chịu trách nhiệm. *Đặc biệt lưu ý rằng nhiều thân máy tính có thể bị mất điện có thể gây nguy hiểm cho HS.*

Cần có nội quy học tập trong phòng máy và phổ biến cho các em ngay trong buổi học đầu tiên. Đặc biệt lưu ý các em không tự tiện cắm, di chuyển, tháo các thiết bị máy tính.

b) *Vấn đề vệ sinh học đường*: GV nên lưu ý và hướng dẫn cho HS về tư thế ngồi đúng trước máy tính. HS cần ngồi thẳng, tư thế thoải mái sao cho không phải ngẩng cổ hay ngược mắt khi nhìn màn hình. Giữ khoảng cách từ mắt tới màn hình từ 50cm đến 80cm và không nên nhìn quá lâu vào màn hình. Tay đặt ngang tầm bàn phím và không phải vươn xa. Khi gõ phím nên để cổ tay thẳng, không uốn bàn tay lên hoặc xuống, sang trái hoặc sang phải. Tạo thói quen sử dụng chuột bằng tay phải.